

Д. А. Беверакі, студ.
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

Физическое бессмертие как способ достижения просветления в литературном направлении натхов

Статья посвящена рассмотрению религиозно-философской школы натхов и анализу главной особенности их йогической практики, а именно достижению просветления путём обретения физического бессмертия. Исследование проводится на базе идейно-дидактического произведения Горакхната "Горакхбани".

Ключевые слова: натхи, Горакхнатх, йога, бессмертие, апабхрэнса.

D. Beveraki, stud.
Institute of Philology, National Taras Shevchenko University of Kyiv

Physical immortality as a way to get enlightenment in the nath literature

The article reviews the religious and philosophical school of naths and investigates the main peculiarity of their yoga practice – get enlightenment by gaining physical immortality. The research are conducted on the base of ideological and didactic Gorakhnath's work "Gorakhbani".

Key words: naths, Gorakhnath, yoga, immortality, apabhramsa.

УДК 821.161.2-1 А. Дністровий

О. Ю. Бодасюк, студ.
Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка

УРБАНИСТИЧНА ПОЕЗІЯ АНАТОЛІЯ ДНІСТРОВОГО

У статті подано всебічний аналіз урбаністичної поезії Анатолія Дністрового в контексті українського міського дискурсу. Розглянуто текстологічні та художньо-стильові особливості збірки Дністрового "Покинуті міста".

Ключові слова: поезія, урбаністика.

Поезія від часу свого зародження й донині була і залишається одним із найпотужніших напрямків розвитку світової літератури.

Справжнім художнім відкриттям для поезії останньої третини ХІХ ст. стала міська тематика, яка відтворювала стрімкі процеси урбанізації та науково-технічного поступу, що охопили країни європейського та американського континентів і суттєво позначились на суспільно-політичному, економічному та духовному житті людського суспільства [1, 3].

У вітчизняній поезії урбаністичні мотиви простежуються, починаючи з давньої літератури і навіть раніше – з творів усної народно-поетичної творчості [1, 8]. Становлення дискурсу міста в українській поезії припадає на кінець XIX – першу половину XX століття [1, 4].

Тему міста розкривають твори поетів кінця XIX – початку XX століття: І. Франка, П. Грабовського, О. Пчілки, В. Самійленка, М. Старицького, І. Гушалевича, М. Кононенка, Лесі Українки, О. Маковея, М. Вороного, В. Еллана-Блакитного, П. Карманського, О. Олеса, Г. Чупринки, С. Черкасенка, М. Семенка та ін.

До міського дискурсу звертаються представники поезії 20–30-х років – М. Зеров, М. Драй-Хмара, П. Филипович, Ю. Липа, М. Рильський, Ю. Клен, В. Сосюра, П. Тичина, Б.-І. Антонич, В. Свідзинський, С. Гординський, В. Пачовський, В. Поліщук, Д. Загул, Є. Плужник, Д. Фальківський, М. Йогансен, Л. Первомайський, Є. Фомін, М. Терещенко, Т. Масенко та ін.

У творчості українських поетів 40–50-х років XX століття – Є. Маланюка, Я. Славутича, А. Малишка, М. Бажана, С. Крижанівського, Л. Дмитерка, Л. Забашти, М. Вінграновського, І. Неходи, П. Усенка, С. Голованівського, М. Шпака також з'являються міські мотиви [1, 7].

Місто історично постає вузловою точкою, центром перетину епох, культур і людських доль [2, 13]. Тема міста на початку XX ст. була новою для української поезії, але органічною для світової літератури [6, 117].

Українські поети осмислювали місто у двох основних аспектах: як культурно-історичний об'єкт – індустріальний, інтелектуальний, духовний центр, ідеалізована модель всесвіту і як великий населений пункт, де могутня влада грошей призводить до духовної та моральної деградації, переродження людини [7, 122].

Ці два традиційні аспекти розуміння міста простежуються і в урбаністичній поезії сучасного українського поета, прозаїка та есеїста Анатолія Дністрового. Поет у збірці "Покинуті міста", звертаючись до образу покинутих, майже забутих міст, дивиться на них з різних точок зору: в першому випадку покинуті міста – це легенди, назви яких закарбовуються в пам'яті, кожне місто постає унікальним, а спогади про них – щемливими, бо, покидаючи місто, людина усвідомлює глобальність своєї втрати:

"покинуті міста – немов легенди / котрі з роками важко пригадати / провулки площі зменшуються / спогадам / наче по-нурим людям у тролейбусі / тісно стає в пам'яті". "покинуті міста / називаю поіменно / мов кісточки перебираю звуки / тернопіль ніжин кіїв бережани / бачу те що вони означають / бачу те що втрачаю щодня" [3, 8].

У другому випадку місто постає штучним утворенням, яке знищує особистість, центром людських страждань, символом скорботи: *"густа пелена оповила коробки будинків / собори шпильсті і вени порожні провулків / голодні собаки й прибуду / чекають на ранок / де звуки людської скорботи сміятися / будуть" [3, 59]. "всі хто мовчить / заплющує очі перед галасом роззяв / ніяковіє перед цивілізаційним рахітом / не вірить у блакитні берети / й міжнародне співтовариство / не дивиться на ікони / не слухає душпастирів" [3, 49].*

Ліричному герою тісно у місті, він прагне вирватися із закритого ворожого топосу: *"коли звільняєшся від міста / наче від недуги котру ледве подолав / коли звільняєшся від облич / котрі щодня бачив / цідив їх утомленим поглядом / ніби гірку настоянку" [3, 7]. "і солоним поглядом / дивиться на обриси міста / ти знаєш – більше сюди не повернутися / ти знаєш – більше нічого не існує / там / де тебе нема" [3, 7].*

Значний внесок у розвиток міського дискурсу був зроблений українськими футуристами, які шукали нових тем та форм для своєї творчості. Урбаністична лірика українських футуристів також показує приклад розходження двох непоборних характеристик простору міста: міста як блага та міста як потенційної небезпеки. Перша модель орієнтується на індустріалізацію, потужності та масштабність урбанізму, й орієнтує на беззастережне підпорядкування цій силі [5, 86]. Потенційна небезпека розкривається через образ лабіринта. Місто найчастіше порівнюють з лабіринтом як метафорою заплутаного та загубленого простору [5, 88]. Як самоцінний образ-метафора, лабіринт символізує складність людського життя й екзистенційну відчуженість героя власним мовчанням та думками. Лабіринт також є символом колообігу, у якому мовчазне місто бездушно витісняє особистість, замінюючи його натовпом, юрбою [5, 87–88].

Метафора лабіринту присутня і у творчості Анатолія Дністрового, вона розкриває мотив блукання без надії знайти вихід. Образи тісних коридорів, незримих стін і порожніх кімнат витворюють химерність міського простору: **Метафора лабіринту присутня і у творчості** Анатолія *"йтимеш між незримиими стінами / крізь які проникає подув вітру чи подих / ближнього / йтимеш у незнане / наче час котрий ніколи не зволікає / наче потяг який ніколи / не зійде з колії"* [3, 46]. *"бодай на мить / промовчи над цими стінами / аби минулостолітні привиди блукали / тісними коридорами / й перешиптувалися в порожніх кімнатах"* [3, 12].

Зазвичай місто в українській літературі виступало опозицією до села. Шістдесятники першими спробували подолати усталену традицію творення бінарної опозиції село-місто. Їхній урбаністичний дискурс, принаймі декларативно, намагався наблизитись до європейських вимірів [4, 173]. Шістдесятники прагнули в першу чергу змінити обличчя зрусифікованого міста, у буквальному сенсі насичуючи його через власну творчість духовністю, національною міфопоетикою, долаючи таким чином утрадиційнений скепсис, конформізм та обивательщину [4, 174].

Подібний підхід бачимо в урбаністичній поезії Дністрового. Поет створює образ сучасного українського міста, помічає красу в міських буднях, акцентує увагу на житті міста, кожен мешканець якого перебуває на своєму місці, органічно вписується у загальний простір: *"поруч / на цій же вулиці / в цьому ж кварталі / робітники кладуть нову плитку / штукатурять фасади чи замінюють / стару бруківку / на суперсучасне покриття / котре не псує ходову автомобілів"* [3, 12].

Оживлення міста, його одухотворення відбувається завдяки метафоризації (цей різновид метафори в класифікації О. Потебні звучить як перенесення ознак істоти на неістоту). Метафора – науживаніший троп у поезії, що створює загальний настрій твору, надає виразності та влучності образам, уточнює зображуване, стимулює емоції та переживання читача. Поезія Дністрового – наскрізь метафорична: *"покинуті міста / їхні масивні бетонні обриси / в сутінках дихають / немов велетенські тварини / що втратили свій час / і тепер повільно вмирають"* [3, 5]. *"благословенна радість / по вічних поневіряннях / у містах скажених привидів"* [3, 53]. *"у сутінках*

оживають вони шепотом бруківок / місячним блиском бань церков і соборів / подихом промислових кварталів" [3, 5].

Урбаністична поезія Анатолія Дністрового та поетична збірка "Покинуті міста" органічно вписуються в контекст українського міського дискурсу. Основними рисами збірки є осмислення образу міста у двох аспектах: як культурного центру і загрозливого простору, оспівування величі міста, розкриття суперечливості внутрішнього світу міської людини, використання образу лабіринту, що символізує заплутаний міський топос, та яскрава метафоричність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вихор І.В. Дискурс міста в українській поезії кінця XIX – першої половини XX століття [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : теорія літератури / Інна Василівна Вихор ; ТНПУ ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 20 с.

2. Гончаренко А.С. Урбаністичний простір Нью-Йорка в категоріях американського образу світу (на матеріалі новелістики О"Генрі) // Від бароко до постмодернізму : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара, Каф. зарубіжної літератури. – Дніпропетровськ, 2013. – Вип. 17, т. 2. – С. 12–17.

3. Дністровий А. Покинуті міста: Поезії, поеми. – Видавництво Сергія Пантюка, 2004. – (Серія: Зона Овідія). – 100 с.

4. Міщенко О.І. Урбаністичні візії Володимира Винниченка та неподолана традиція у творчості шістдесятників // Літературознавчі студії : збірник наукових праць / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т філол. – Київ, 2012. – Вип. 32. – С. 169–179.

5. Семеренко І. Місто у футуристичній поезії: вибір і розшарування традиції // Вісник Львівського університету : збірник наукових праць / Львівський національний університет ім. Івана Франка. – Львів, 2014. – С. 84–90.

6. Ставицька Л. Естетика слова в українській поезії 10–30-х рр. XX ст. / Л. Ставицька. – К. : Правда Ярославичів, 2000. – 156 с.

7. Топоров В. Текст города-девы и города-блудницы в мифологическом аспекте / В. Топоров // Исследования по структуре текста. – Москва : Наука, 1987. – С. 121–132.

Стаття надійшла до редакції 14.04.15

Е. Ю. Бодасюк, студ.

Института филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

Урбаністическая поэзия Анатолия Днистрового

В статье представлен всесторонний анализ урбаністической поэзии Анатолия Днистрового в контексте украинского городского дискурса. Расс-

мотрены текстологические и художественно-стилистические особенности сборника Днистрового "Покинутые города".

Ключевые слова: поэзия, урбанистика.

O. Bodasyuk, student

Philological Department Taras Shevchenko National University of Kyiv

Anatoly Dnistrovoy's urban poetry

The article presents a comprehensive analysis of Anatoly Dnistrovoy's urban poetry in literary context of Ukrainian urban discourse. Considered textual, artistic and stylistic features of Dnistrovoy's poetry analects "Left cities".

Key-words: poetry, urban studies.

УДК 821.111

О. С. Бойніцька, канд. філол. наук, доц.

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

КЛАСИЧНИЙ КАНОН В АНГЛІЙСЬКОМУ ІСТОРІОГРАФІЧНОМУ РОМАНІ

У статті вивчається своєрідність функціонування класичного літературного канону в англійському історіографічному романі кінця ХХ – початку ХХІ ст., яка виявляє себе у формі естетичної ностальгії. Розглядаються різноманітні способи встановлення зв'язку з канонічними текстами. Аналізується трансформація наративної моделі традиційного вікторіанського роману в сучасному творі.

Ключові слова: англійський історіографічний роман, вікторіанський роман, псевдовікторіанський роман, естетична ностальгія, літературна традиція, літературний канон, постмодернізм, наративні голоси, історичний ревізіонізм.

В англійських історіографічних романах, написаних у перехідний період помежів'я ХХ–ХХІ століть, літературна історія переосмислюється, відтворюється й перетворюється разом із історією загальною як її органічна й значуща складова. Історіографічні романи нерідко є своєрідною "інтертекстуальною мозаїкою": вони не тільки рясніють різноманітними літературними алюзіями, а й подекуди являють собою романи, створені з інших романів, тобто є оригінальною копіляцією художніх засобів, сюжетних моделей та образів, добре відомих в історії англійсь-